

fleste sjællandske købstæder med beskrivelse af, hvordan politisager blev behandlet (nr. 29). Indberetningerne er også en god kilde til retsvæsenets økonomiske aspekter. Og for den fængsels-historisk interesserede er nr. 116 en ren perle: her får man et glimrende indtryk af, hvordan provinsbyernes arrestvæsen fungerede i 1790'erne.

Jo, Karl Peder Pedersen har skam ret i, at indberetningerne gemmer »mange, gode historier, som blot venter på at blive fundet frem og fortalt«. Man kan kun håbe, at denne bog vil give inspiration til lignende registraturer over amtsarkiver på de andre landsarkiver.

Jørgen Mikkelsen

DET 20. ÅRHUNDREDE

Tage Kaarsted: *De danske ministerier 1953-1972*. (PFA Pension, i Boghandelen gennem Odense Universitetsforlag, 1992). 534 s.

Bogen er fjerde del af det store værk, der begyndte at udkomme i 1967, anden kom i 1972. Disse to første bind, der dækkede perioderne 1848-1901 og 1901-1929, var begge skrevet af Svend Thorsen, senere kom 3. del om 1929-1953 nu af Tage Kaarsted, der også har skrevet 4. (sidste?) del. Hele værket er bekostet af Pensionsforsikringsanstalten i anledning af dens 50-års jubilæum, sidste bind udgivet i anledning af 75-års jubilæet, en yderst fortjenstfuld gave til det danske folk. Det sidste bind foreligger også i billigudgave, en nedfotograferet udgivelse af den pompøse præsentationsudgave.

Hvert af de tre første bind har undertitlen »Et hundrede politisk-historiske biografier« – et ejendommeligt tilfælde, at det tal har passet hver gang. Anmelderen har ikke talt biografierne op i 4. del, men tallet har åbenbart ikke givet anledning til en velklingende undertitel. I hvert fald er ændringen ikke udtryk for, at indhold og disponering er anderledes, selv om detaljeringsgraden er steget i forhold til 1. bind om tiden 1848-1901. Fra 1. del til 2. del skete der også

den ændring, at 2. del i højere grad bar præg af, at fremstillingen blev tilført nye oplysninger og vurderinger, ikke mindst fordi Svend Thorsen nu kunne bygge på egen viden samt en stadig hos andre levende viden og en frisk tradition, selv havde han færdedes i Folketinget siden 1922.

Det samme er tilfældet med Tage Kaarsted, der meget tidligt på historikerprofessionens vegne har opsøgt politikere og haft sin gang i Folketinget. Han har også, ligesom Aage Friis for årtier siden, tidligt haft sans for og lyst til at skrive referater af sine samtaler og her til bogen ydermere brevvekslet med aktørerne. Ikke snævert alene politikerne, men også journalister, embedsmænd og andre med tilknytning til det politiske liv – i kildefortegnelsen opregnes omkring 100 sådanne »meddelere«. Til dette kommer, at Kaarsted har haft adgang til ministermødereferater, andre mødereferater og nogle privatarkiver. Der er således tale om, at der er udnyttet et stort og frisk kildemateriale, og når dertil kommer, at det er udnyttet med sikker historisk skoling og erfaring, er allerede dermed sagt, at vi står over for et værk af meget høj (og blivende) værdi.

Netop anvendelsen af dette kildemateriale og indsamlingsteknikken er ble-

vet kritiseret stærkt i dagbladsanmeldelser, mest stærkt i Ekstrabladet 30. oktober, 15. november og senere. Kritikken – i formen ikke særlig sleben – er rejst af personer, der selv har en viden om enkeltbegivenheder og episoder. Vurderingen af disse kritikpunkter må selvfølgelig indgå i det videre arbejde med bogens beskrivelser af de forskellige hændelser. Skulle dette føre til ændringer, vil T.K. formentlig være villig til at godtage dem. Enhver, der skriver en så stor og detaljemættet fremstilling vil altid kunne komme ud for, at der kan rejses tvivl om enkeltheder, uden at det behøver at ændre noget i de centrale synspunkter.

De centrale dele er personskildringerne. De er levende og fascinerende, velafbalancerede i helhedsskildringerne. De fleste oplives af enkeltheder, som glimtvis giver en tættere forståelse af personerne, end der er plads til i de generelle karakteristikker. Det sker dog, at der er momenter, som man føler blot er taget med for den gode histories eller pointes skyld. Det sker også, at bemærkninger er præget af den mangeårige, rutinerede lærers tilbøjelighed til at sætte noget på blot for at vække elevernes opmærksomhed. Eksempelvis er det aldeles unødvendigt i forbindelse med Jens Risgaard Knudsens manglende fiskeriindsigt, at han godt kan lide fisk. Når det gælder de enkelte ministres faglige indsats, forekommer det også, at forfatteren i for høj grad føler sig forpligtet over for dispositionen. Den tilsiger, at der under hver minister redogøres for de love m.m., han gennemførte eller søgte gennemført. I en hel del tilfælde bevirker det, at der, når der ikke er andet mere væsentligt, da kommer en del med fra småtingsafdelingen, som set i historisk belysning kan synes mindre væsentligt, også fordi det ofte er sager, som kun af formelle grunde er knyttet til den enkelte person.

Når der er meget godt at sige om en bog, er det fristende at nævne manglerne. Der er nogle principielle. Det må anses for en svaghed, ikke mindst når bogen også henvender sig til en bredere kreds og vel ikke mindst studerende, at der undertiden forudsettes for meget bekendt. Det kan undre lidt, når man betænker de smertelige erfaringer, Karsted må have gjort som universitetslærer, at han eksempelvis kan nævne personer som Mogens Fog, Herbert Tingsten og Ingmar Wigner uden nærmere præsentation, så meget mere som de ej heller identificeres nærmere i personregistret. Noget lignende er det, når det således siges »sekretær i De Samvirkende Fagforbund, som lyder af mindre, end det er«, når det så ikke siges, hvad stillingen indebærer.

Der mangler også et sagregister, selv om en detaljeret indholdsfortegnelse i nogen grad bøder på denne mangel. Indholdsfortegnelsen medtager dog ikke mere abstrakte begreber, og de er ellers en del af værkets styrke, og hæver det op i et højt plan. Talrige steder – og ofte de mest uforudsete steder – er der ræsonnementer og »sammendrag«, der siger helt afgørende ting om ministre som »begreb«. I flæng skal der peges på nogle af dem: hvordan bliver man minister? Skyldes det sagkundskab, erfaring i folketing, kommunalbestyrelse, organisationer? Hvordan går det, hvis en minister kommer udefra? Forhold til embedsmænd. Embedsmænd som politikere. Hvad foregår der på ministermøder? Hvor ofte holdes de? Hvor meget blander statsministeren sig? Har ministre faste rådgivere uden for embedsmændenes kreds, og hvilken indflydelse har de? Passer ministre deres valgkreds? Hvilke følger har et ministererhverv på de personlige stemmetal? Påvirker ministre direkte pressen? Meget af dette besvares direkte i bogen i korte sætninger, andet i bogen vidt og indirekte om,

at Kaarsted ved det eller må vide det. Sammenlagt fører det til, at værket burde slutte med endnu et bind, der tager disse emner op ret systematisk og med et historisk perspektiv. Det vil være, som det hedder, ressourcspild, hvis ikke den megen viden og eftertanke, der kendetegner værket, samles på denne måde. Så vil der også blive plads til en mere samlet, præcis og skarpere dokumentation af den rigtige konklusion, H. P. Clausen drager i forordet: »I det skildrede tyveår fandt velfærdsstaten under udstrakt politisk enighed den form, vi kender i dag«.

Trods de mangler eller ønsker, der er ført frem, står det imidlertid fast, at Kaarsted blandt sine mange gøremål har skabt et hovedværk. Forstået på den måde, at man bestandig med udbytte vil vende tilbage til det.

Vagn Dybdahl

Mette Madsen: – *Og så er der kaffe. Seksten år som folkevalgt.* (Gyldendal, 1992). 172 s.

Mette Madsen er en rutineret, velformuleret og erfaren skribent, og alligevel har hun til den i øvrigt gode titel leveret en bog, der ikke klart dækker dens store rækkevidde. Den uforberedte læser til tro, at det drejer sig om erindringer fra de år, Mette Madsen var fremtrædende politiker. Erindringer om, hvad der skete politisk både som optakt til beslutninger og strategier, når beslutningerne var truffet, alt dette lover Mette Madsen at bringe i en senere bog. Her er der tale om en skildring af et folketingsmedlems møde med Folketinget og af vilkår og livsformer for et folketingsmedlem.

Da Mette Madsen i 1971 blev opstillet for Venstre i Frederikshavnkredsen, havde hun ikke før deltaget i politik, end ikke været partimedlem. Hun var imidlertid allerede i opvæksten fast for-

ankret i et venstremiljø. Hun, der hidtil havde været husmoder og deltaget i sin mands sagførerforretning i Pandrup, var imidlertid fra 1958 kendt for sine satiriske vers først i Aalborg Stifttidende, senere i Vendsyssel Tidende og landskendt i 1964 for medarbejderskabet i Blæksprutten. Nu gjorde hun springet til Folketinget og mødte her en ny verden.

Den bog, hun nu har skrevet, er i virkeligheden en fortsættelse og nutidig pendant til Svend Thorsens fortræffelige og nyttige »Danmarks rigsdag«, der kom i 1947 som optakt til Rigsdagens 100-års jubilæum. Mette Madsens bog er anderledes anlagt og opbygget, også skrevet i en hel anden stil, giver også i mange retninger et mere tæt billede af folketingets arbejde, bl.a. i kraft af at intet af dette var selvfølgelig for hende, mens det for Thorsen var en beskrivelse af et miljø, han gennem mange år var vokset ind i som iagttagere.

Det, der er med her, er det daglige arbejde. Her er karakteristikkene af kontorforholdene, af arbejdet i salen, i udvalgene, i gruppemøderne og i præsidiet – med er også »lønforholdene«. Der er også forbindelsen med valgkredsen, med kontakterne i internationalt samarbejde, af »selskabsliv« blandt kolleger og hos regenten. Det er alt bygget op som en almindelig skildring af hvert emne efterfulgt af dagbogsuddrag, der i glimt giver det hele en nærværende og dagsaktuel form.

Til dette kommer småbemærkninger om de agerende personer. Disse bemærkninger er ligeledes styret stramt, således at det er småepisoder og anekdoter, der ikke blot er med for pointens skyld, men med fordi de i høj grad illustrerer bogens formål.

Mette Madsens bog er i det hele af en sådan karakter, at den – hvad nok ikke har været hensigten – vil være en udbytterig læsning for den, der skriver om el-